

การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

Development of a Learning Organization Model in the Office of Primary Educational Service Area 3

วิภา สายรัตน์^{1*}

¹ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนโคกมะสิริวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

* Corresponding Author E-mail :

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา และ 3) ศึกษาผลการนำรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้กับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 การวิจัยนี้เป็น การวิจัยและพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานเครือข่าย จำนวน 25 คน ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และระยะที่ 3 การศึกษาผลการนำรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้กับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 76 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 9 คน และคณะครูจำนวน 67 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหา 2) แบบสัมภาษณ์รูปแบบ 3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบ 4) แบบทดสอบความรู้องค์การแห่งการเรียนรู้ และ 5) แบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอยู่ในระดับมาก
2. การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ประกอบด้วยองค์ประกอบจำนวน 8 องค์ประกอบ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโรงเรียนในเครือข่ายให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จำนวน 13 กิจกรรม
3. การนำรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้ ทำให้เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ ซึ่งผลการประเมินความสำเร็จในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับเครือข่าย สำหรับผลการทดสอบความรู้มีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : องค์การแห่งการเรียนรู้ , เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study the current state of and problems with the learning organization of the primary school network, 2) to develop a Learning Organization Model for the primary school network, and 3) to study the findings of analyses conducted using the developed learning organization model to determine how to develop the primary school network under Kalasin primary educational service office 3. The research procedure, including the research development, consisted of 3 phases, Phase 1 was the study of the current situation and the problem of Learning Organization that 25 chairpersons of the group network were the subjects of this research. Phase 2 was the develop a learning organization model for the primary school network and then the model was evaluated by the 9 experts. And phase 3 was the study of the implementation results of the develop a learning organization model for the primary school network to implement on 76 informants in one school of Primary School Network which comprised 9 school directors and 67 teachers. The tools which were used for gathering data were as: 1) the current situation and the problem questionnaire, 2) the semi-structured interview, 3) the propriety evaluation form and the possibility of the model including the satisfaction evaluation form, 4) the Learning Organization knowledge test, and 5) the activity performance record form. A descriptive analysis was employed in which percentage, mean, and standard deviation data were used as statistical tools.

The research findings revealed the following:

1. The current state of the develop a Learning Organization Model for the Primary School Network and its associated problems were at moderate and high levels, respectively.
2. The Learning Organization Model of Primary School Network, under the jurisdiction of the Office of Basic Education Commission consisted of 8 aspects and concerning activities that aimed to change the School Behavior in the Network to be the Learning Organization by 15 activities.
3. The implementation of the develop a Learning Organization Model for the Primary School Network changing by linking to 8 aspects. The successful evaluation for individual level, team network level and the network level. Eventually, every related person gave the higher score on post-development than pre-development including provided the satisfaction in “the highest” level.

Keywords : Learning Organization, Primary School Network

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานศึกษาถือว่าเป็นองค์การที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุดและจะต้องจัดการศึกษาเพื่อสร้างบุคลากรในการแข่งขันกับนานาชาติ ต้องสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมี

ทักษะเพียงพอเหมาะสมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพราะการศึกษายุคใหม่ ดังนั้น จึงต้องปรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ซึ่งในการดำเนินงานของสถานศึกษานั้น ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนเพราะมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลเหล่านี้ต้องพัฒนาศักยภาพตนเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลก (พินิต แสงสุข. 2548)

แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990) เสนอว่า องค์การที่จะพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ได้นั้นมีองค์ประกอบ 5 ประการ ต่อไปนี้ คือ 1) ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) 2) การสร้างแบบจำลองความคิด (Mental Models) 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) 4) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) และ 5) ความคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) องค์การแห่งการเรียนรู้นับได้ว่าเป็นองค์การที่มีบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ของบุคคลและกลุ่มให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยใช้กระบวนการคิด วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น มีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตร โดยอาศัยการเรียนรู้ การบริหารจัดการและการใช้ความรู้เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Marquardt & Reynolde, 1994)

กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 3 อำเภอเขาวง ได้จัดตั้งขึ้นตามประกาศการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547 เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยรวมโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มเครือข่ายให้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพในการจัดการศึกษา ซึ่งการสร้างความร่วมมือของเครือข่ายที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน และควรคำนึงถึงส่วนองค์ประกอบหลักของความร่วมมือในเครือข่าย ได้แก่ การมีสมาชิก ผู้นำเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิก การเรียนรู้ร่วมกัน การลงทุน การสื่อสาร การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และความสนใจร่วมกัน รวมทั้งสมาชิกต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความเสมอภาค ความสมัครใจ การแลกเปลี่ยน การบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานโดยมีจุดหมายร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545)

ตามที่ได้ประมวลความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้ ในขณะนี้กำลังเป็นที่สนใจและนำมาปรับใช้ในองค์การที่มีลักษณะให้บริการประเภทสถานศึกษา กอรปกับยังไม่มีคุณสมบัติในด้านคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา ปัจจุบันความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนของเครือข่ายกลุ่มสถานศึกษาที่ 3 อำเภอเขาวง ยังขาดทิศทางและความชัดเจนในรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าเครือข่ายโรงเรียนมีรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยมีเครือข่ายที่เหมาะสมและชัดเจน จะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างได้มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

2. เพื่อพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

3. เพื่อศึกษาผลการนำรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้กับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 3 อำเภอเขาวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวนทั้งสิ้น 76 คน เครื่องมือในการวิจัย มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องในการพัฒนางาน คือ คู่มือการดำเนินงาน 2) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ (2) แบบสอบถามความพึงพอใจ (3) แบบบันทึกการร่วมกิจกรรม และ (4) แบบสัมภาษณ์การร่วมกิจกรรม สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิดและร่างแบบสอบถามกรอบแนวคิด และขั้นที่ 3 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่มีคุณภาพ ขั้นที่ 2 ขั้นการยกร่างรูปแบบและพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบ และขั้นที่ 3 ขั้นการตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบแล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความเป็นไปได้ โดยมีแผนกิจกรรมดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การทำแผนกิจกรรม 3) การดำเนินการพัฒนา 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การประเมินผลและสรุปผล

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการนำรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ไปใช้ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การนำรูปแบบไปใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ จำนวน 1 เครือข่าย ขั้นที่ 2 การศึกษาผลการนำรูปแบบไปใช้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการคิดอย่างเป็นระบบและอยู่ในระดับปานกลาง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างของเครือข่าย การมีตัวแบบจากภายใน การเรียนรู้เป็นทีม สมาชิกที่มีความเป็นเลิศ บรรยาการและวัฒนธรรมเครือข่ายและการสนใจและสร้างขวัญกำลังใจ

1.2 ปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบเรียงลำดับจากปัญหามากไปปัญหาน้อยได้แก่ การคิด

อย่างเป็นระบบ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม สมาชิกที่มีความเป็นเลิศ การมีตัวแบบจากภายใน การตั้งใจและสร้างขวัญกำลังใจ โครงสร้างของเครือข่ายและบรรยากาศและวัฒนธรรมเครือข่าย

2. ผลการศึกษารูปแบบและการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะดังนี้

2.1 ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยใช้ระยะเวลาการพัฒนา 180 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศาสนาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง (Continuous Self Development) วิธีการที่ใช้ ได้แก่ 1) การอบรม 2) การศึกษาด้วยตนเอง 3) การศึกษาดูงานและ 4) การปฏิบัติจริงมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 องค์ประกอบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบจำนวน 8 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการพัฒนา ซึ่งในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อมองค์การแห่งการเรียนรู้ของเครือข่าย มี 3 กิจกรรม ขั้นที่ 2 พัฒนาเครือข่ายองค์การแห่งการเรียนรู้ของเครือข่ายมี 12 กิจกรรมและ ขั้นที่ 3 ก้าวแห่งความสำเร็จองค์การแห่งการเรียนรู้ของเครือข่ายและขั้นตอนที่ 3 ประเมินผล

2.1.2 ขั้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สร้างภูมิรู้ (ระดับบุคคล) ขั้นที่ 2 สู่การปฏิบัติ (ระดับทีม) ขั้นที่ 3 วัดผลงาน (ระดับเครือข่าย)

2.1.3 แนวทางการดำเนินการ มี 11 กิจกรรม ได้แก่ 1) ประเมินระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 2) ประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ 3) สร้างแรงจูงใจ 4) จัดทำเอกสารและคู่มือการดำเนินการ 5) จัดทำแผนการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ 6) นำแผนสู่การปฏิบัติ 7) การเรียนรู้ในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับองค์การ 8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน 9) สรุปบทเรียนและการสะท้อนผลการดำเนินการ 10) อภิปรายผลและสรุปผล และ 11) ประเมินผลการดำเนินการ

2.1.4 ผลลัพธ์ของรูปแบบมี 11 ข้อ ได้แก่ 1) ทราบระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 2) บุคลากรรู้วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 3) บุคลากรเห็นความสำคัญการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ 4) คู่มือการดำเนินการ 5) แผนการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ 6) บุคลากรมีเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน 7) บุคลากรเกิดการเรียนรู้ในระดับบุคคล ระดับทีมและระดับองค์การ 8) บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ทางบวก 9) ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 10) ความพึงพอใจของบุคลากรและ 11) ได้รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้

2.2 ผลการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 บทนำ ,ตอนที่ 2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ ตอนที่ 3 รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตอนที่ 4 การใช้รูปแบบ และตอนที่ 5 การวัดและประเมินผล

3. ผลการนำรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่พัฒนาขึ้น พบว่า

3.1 ผลการประเมินระดับเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารและครูในเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษา ก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านได้ 3.64 ส่วนหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านได้ 4.56 ผลการประเมินความสำเร็จ ดังนี้

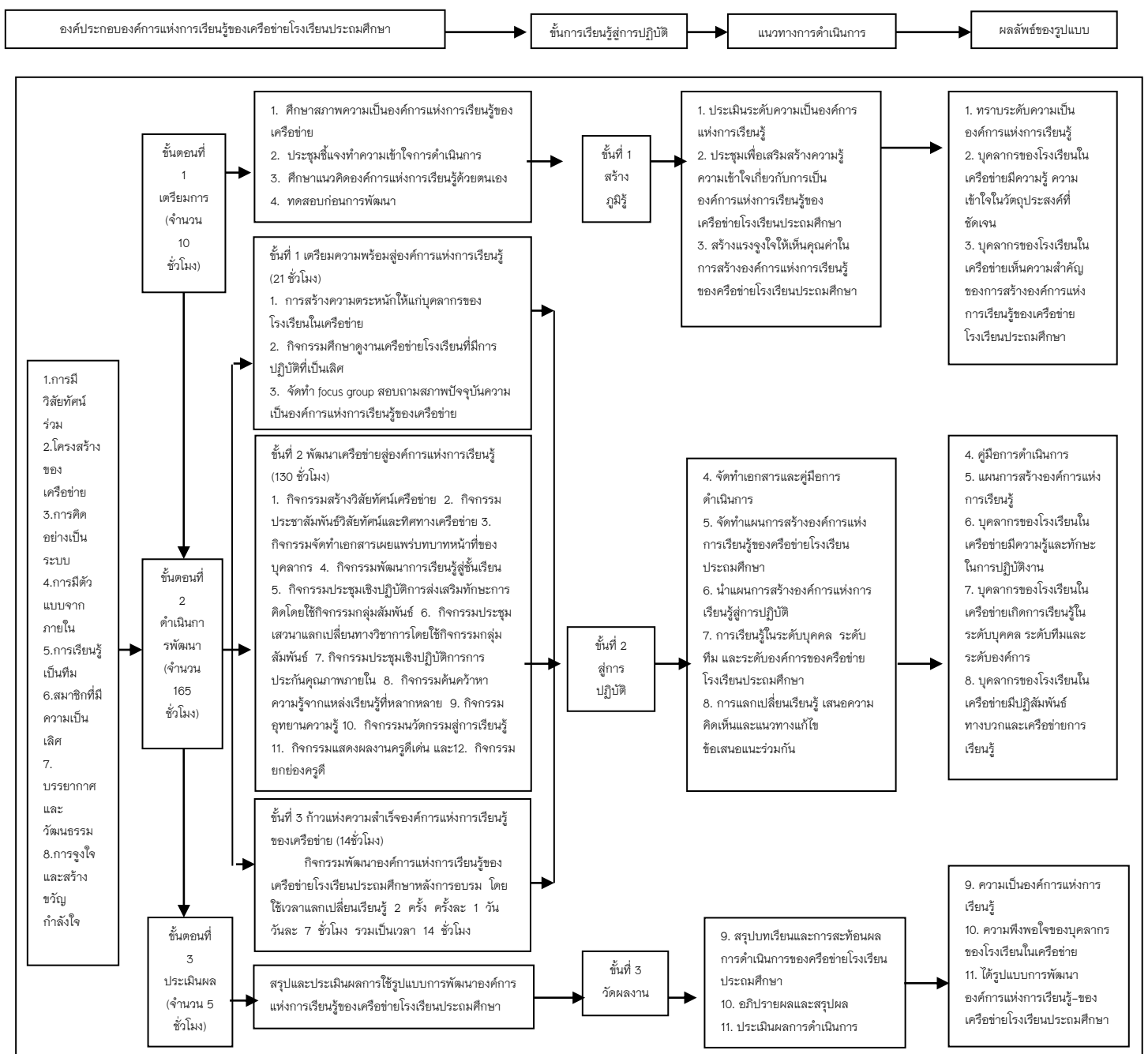
3.1.1 ระดับบุคคล ผลประเมินความสำเร็จระดับบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด

3.1.2 ระดับทีม ผลการประเมินความสำเร็จระดับกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด

3.1.3 ระดับเครือข่าย ผลการประเมินความสำเร็จระดับกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 ผลการทดสอบความรู้มีคะแนนก่อนพัฒนาเฉลี่ย 16.64 จากคะแนนเต็ม 30 คิดเป็นร้อยละ 55.46 และคะแนนหลังพัฒนาเฉลี่ย 24.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คิดเป็นร้อยละ 82.23 แสดงว่า ผู้บริหารและครูในเครือข่ายมีคะแนนหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนาในรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย 2 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับปานกลาง 6 องค์ประกอบ และปัญหาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ สารรัตน์ (2545) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยทางการบริหารกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนระดับประถมศึกษามีการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในเกณฑ์ขั้นต่ำของ “ระดับมาก” ไม่มากนัก ในขณะที่การพัฒนาปัจจัยทางการบริหารอยู่ในระดับมาก 2) การศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า มีเพียงจำนวน 3 กรณี ที่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการพัฒนาดำเนินการโรงเรียนขนาดอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การพัฒนาความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนซึ่งต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ การพัฒนากลุ่มบริหารตนเองและการติดต่อสื่อสารและการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลาง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารด้วยตนเองมีอยู่ในระดับมากและมีทิศทางเป็นบวก 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับปานกลางและมีทิศทางเป็นบวก และ 5) ผลการวิเคราะห์เส้นทาง

2. รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ คือ (1) มีจำนวน 8 องค์ประกอบ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เตรียมการ 2) ดำเนินการ ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อมมี 3 กิจกรรม ขั้นที่ 2 พัฒนาเครือข่ายมี 12 กิจกรรม และขั้นที่ 3 ก้าวหาความสำเร็จ 3) ประเมินผล (2) ขั้นตอนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างภูมิรู้ (ระดับบุคคล) ขั้นที่ 2 สู่การปฏิบัติ (ระดับทีม) ขั้นที่ 3 วัดผลงาน (ระดับเครือข่าย) (3) แนวทางการดำเนินการ มี 11 กิจกรรม (4) ผลลัพธ์ของรูปแบบ มี 11 ข้อ ระยะเวลาการพัฒนา 180 ชั่วโมง รูปแบบและวิธีการใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนานำไปใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง (Continuous Self Development) วิธีการในการพัฒนา ได้แก่ 1) การอบรม 2) การศึกษาด้วยตนเอง 3) การศึกษาคูณและ 4) การปฏิบัติจริง และคู่มือประกอบด้วย 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 บทนำ ตอนที่ 2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ ตอนที่ 3 รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ตอนที่ 4 การใช้รูปแบบและ ตอนที่ 5 การวัดและประเมินผลการดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ พบว่า ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ องค์ประกอบด้านองค์การ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการจัดการความรู้และองค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบหลักที่เป็นตัวแปรทั้งหมดจะต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 13 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 62

ตัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Osborne (1998) ได้ศึกษาเรื่อง องค์การแห่งการเรียนรู้และภาวะผู้นำในระบบของวิทยาลัย (The Learning Organizations and Leadership for the College System ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ 5 ประการ ด้านการเรียนรู้ระดับบุคคล (Individual learning) และวินัยของผู้นำ (Leadership Disciplines) ได้แก่ ความรอบรู้ส่วนตัว (Personal Mastery) แบบแผนความคิด (Mental Models) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Building Shared Vision) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) และการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) เป็นตัวที่กำหนดความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

3. ผลการนำรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า

3.1 ผลการประเมินระดับเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารและครูในเครือข่ายก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านได้ 3.64 ส่วนหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านได้ 4.56 และพบว่า ระดับบุคคล มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับทีม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับเครือข่าย มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา จันทศิริ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า (1) ผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินตนเอง ประเมินโดยผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีสมรรถนะหลักก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากและหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการทดสอบความรู้ พบว่า ผู้บริหารและครูมีคะแนนหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพา วันตา (2553) ที่ได้วิจัย องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามินบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามินบุรี โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามินบุรี จำแนกตามประสบการณ์ของครู โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) 3) องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามินบุรี จำแนกตามประเภทโรงเรียน โดยรวมและรายด้านความรู้แห่งตนกับด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ยกเว้นด้านแบบแผนความคิดอ่าน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม และด้านความคิดเชิงระบบ ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนามาตามรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสเชิต เสงตะจิต (2548) ได้ศึกษาสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ในภาพรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน, สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaiser (2000) วิจัยเรื่อง แบบแผนการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษา รูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำ วัฒนธรรม พันธกิจ ยุทธศาสตร์ โครงสร้างของเครือข่าย ในขณะที่การ

ดำเนินงานด้านการจัดการ บรรยากาศในการทำงาน การจูงใจมีอิทธิพลน้อยกว่าสมมติฐาน แต่มีตัวแปรที่ไม่ได้อยู่ในความคาดหมายของสมมติฐาน คือ ระบบองค์การที่ไม่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผลการพัฒนาเครือข่าย (Network Development) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาทั้งระบบ โดยเห็นได้จากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน เช่น บุคลากรของโรงเรียนในเครือข่ายรู้และเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์เครือข่าย

1.2 การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่วิจัย จึงทราบปัญหาและข้อจำกัดและสามารถนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

1.3 เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาควรสร้างความเข้าใจให้กับโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนเพื่อให้เกิดความตระหนักว่าการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการร่วมกันและนำวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาในภาพรวม เพื่อให้เครือข่ายโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้รูปแบบ

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในเครือข่ายโรงเรียนระดับประถมศึกษาในด้านอื่น ๆ เพื่อจะได้มีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ในเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของเครือข่าย

2.3 ควรมีการติดตามผลการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนที่เคยผ่านการพัฒนา เพื่อจะได้ทราบว่าความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับบุคคล ระดับทีมและระดับเครือข่ายยังคงอยู่หรือไม่ มีพัฒนาการจากเดิมหรือมีความเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะอย่างไรบ้างเป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของ**

การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ส.เอเชียเพลส.

โฆสิต เสตะจิต. (2548). **ศึกษาสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา** สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พรทิพา วันตา. (2553). **องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน** สังกัดสำนักงานเขตมินบุรี

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

พินิต แสงสุข. (2548). **การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาตามการรับรู้ของครู**

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิทยา จันทศิริ. (2551). **การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐ.**
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2545). **ปัจจัยทางการบริหารกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ :
ทิพย์วิหสุทธิ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์. (2547). **การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- Kaiser, S.M. (2000). **Mapping the Learning Organization : Exploring a Model of
Organizational Learning.** Ph.D. dissertation, Louisiana State University. U.S.A. .
- Marquardt, M. J., & Reynolds, A. (1994). **The global learning organization.** New York : Irwin.
- Osborne, Doreen R. (2005). **The Learning Organization and Leadership for the College
System.** [Online]. <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/MQ25874>
Memorial University of Newfoundland.Mai36/04. August 16, 2005.
- Senge. P. M. (1990). **The fifth discipline : The art and practice of the learning
organization.** New York : Doubleday.